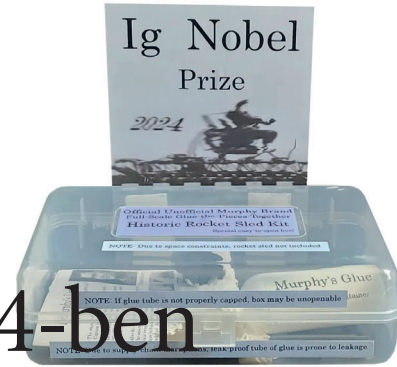

Lente Gábor

Fékezett hatású IgNobel-díj-ünnepség 2024-ben

A mókás tudományos eredményeket elismerő IgNobel-díjakat 2024. szeptember 12-én már 34. alkalommal adták át. A Covid-években négy egymást követő ceremóniát is az online térben szerveztek meg, tavaly lehetett csak visszatérni a személyes eseményhez. Az ünnepség, amelynek felvétele a korábbiakhoz hasonlóan megtekinthető az interneten (<https://improbable.com/ig/archive/2024-ceremony/>), a 2019-ben és előtte megszokottakhoz képest jóval szerényebb külsőségekkel zajlott. A helyszín a Harvard Egyetem impozáns Sanders-színházterme helyett a Massachusetts Institute of Technology egyik, mindössze 450 főt befogadó előadóterme volt. Itt nincs színpad, s a láthatóan igen szűkös hely rányomta bélyegét a rendezvényre.

Az eseményen tradicionálisan Nobel-díjasok is részt vesznek: négy közgazdasági díjazotthoz (Abhijit Banerjee, Esther Duflo, Eric Maskin, Robert Merton) egy kémikus, a kvantumfötytők felfedezéséért 2023-ban elismert Moungi Bawendi csatlakozott. A ceremónia hagyományos, már-már kötelezőnek mondható részei megvoltak: a kétszavas „Welcome, welcome” beszéd ezúttal 2 perc 42 másodpercig tartott, a papírröpülő-dobálásban nemcsak a helyszínen, hanem online is részt vettek; elhangzott öt 24/7 előadás (24 másodperces mondanivaló, majd 7 szavas összefoglaló); és megrendezték a szokásos, többfelvonásos miniópera-bemutatót, bár most már a korábban hosszú évekig főszerepet játszó Maria Ferrante nélkül. Az ünnepség központi témájaként ezúttal a Murphy-törvényeket választották.

2024-ben újra volt olyan az elismert cikkek között, amelynek szerzőlistájában magyar kutatók is szerepelnek. A valószínűség-számítási díjat egy 350 757 kísérleten alapuló munkáért adták: az eredmény szerint érmefeldobáskor egy kicsit valószínűbb (50,8%), hogy az érme azzal az oldallal felfelé esik, amelyen kezdetben is volt (Journal of the American Statistical Association, 2025, DOI: 10.1080/01621459.2025.2516210). A közleménynek éppen 50 szerzője van, ebben a 48. és 49. helyen szerepel Bognár Miklós és Aczél Balázs Zoltán, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karának Metatudomány Kutatócsoportjából. A díjat Frantisek Bartos első és Eric-Jan Wagenmakers utolsó szerzők vették át. Köszönőbeszédükben a kísérleti munka reprodukálására biztattak mindenkit. Ezt a feladatot a közönség egyik tagja el is kezdte: vele a ceremóniamester közölte, hogy ha az ünnepség végére nem sikerül befejeznie, akkor engedélyt kap arra, hogy a teremben maradjon.

Kémiai díjat is adtak ki 2024-ben, ezt Tess Heeremans, Antoine Deblais, Daniel Bonn és Sander Woutersen, a hollandiai Amszterdami Egyetem munkatársai kapták azért, mert kromatográfiai módszerekkel sikerült különbséget tenniük alkoholos befolyás alatt lévő és józan férgek között (Science Advances, 2022, vol. 8, Art. eabj7918). A munka lényege az volt, hogy egy határozógerjesztő hasábokból álló térben vizsgálták, hogy az 1–7 centiméter testhosszúságú csóvájóférgék (*Tubifex tubifex*) milyen sebességgel mozognak az egyébként áramló közegben. Az alkohol hatására a hosszúkás állatkák saját mozgása jelentősen lelassul.

A további díjak és az általuk elismert munkák a következők voltak:

- Béke-díj: B. F. Skinner annak vizsgálatáért, hogy segítheti-e a rakéták célba juttatását az, ha galambokat tartanak bennük (American Psychologist, 1960, 15, 28–37). A díjat az 1990-ben elhunyt szerző lánya, Julie Skinner Vargas vette át.
- Botanikai díj: Jacob White és Felipe Yamashita annak igazolásáért, hogy a valódi növények megpróbálnak a mellékük helyezett műnövényekhez hasonló alakot felvenni (Plant Signaling & Behavior, 2022, vol. 17, Art. 1977530).
- Anatómiai díj: Marjolaine Willems, Quentin Hennocq, Sara Tunon de Lara, Nicolas Kogane, Vincent Fleury, Romy Raysiguier, Juan José Cortés Santander, Roberto Requena, Julien Stirnemann és Roman Hossein Khonsar annak részletes tanulmányozásáért, hogy az északi féltekén élő emberek fején lévő haj ugyanabba az irányba csavarodik-e, mint a déli féltekén élőké (Journal of Stomatology, Oral and Maxillofacial Surgery, 2024, vol. 125, Art. 101664).
- Orvosi díj: Lieven A. Schenk, Tahmine Fadaei és Christian Büchel annak kettős vak módszerrel történő igazolásáért, hogy a fájdalmas mellékhatást okozó szerek placebohatása erősebb, mint a mellékhatás nélkülieké (Brain, 2024, 147, 2643–2651).
- Fizikai díj: James C. Liao döglött pisztrángok úszási képességeinek kísérleti igazolásáért és elméleti magyarázatáért (Journal of Experimental Biology, 2004, 207, 3495–3506).
- Élettani díj: Ryo Okabe, Toyofumi F. Chen-Yoshikawa, Yosuke Yoneyama, Yuhei Yokoyama, Satona Tanaka, Akihiko Yoshizawa, Wendy L. Thompson, Gokul Kannan, Eiji Kobayashi, Hiroshi Date és Takanori Takebe annak felfedezéséért, hogy az emlősök a végbélnyílásukon keresztül is képesek lélegezni (Med, 2021, 2, 773–783).
- Demográfiai díj: Saul Justin Newman annak kimutatásáért, hogy a nagyon hosszú életűnek mondott emberek jelentős része a Föld olyan területein élt, ahol a születések hivatalos regisztrációja erősen hiányos, a várható élettartam viszonylag rövid, és a nyugdíjakkal kapcsolatos visszaélések gyakoriak (BioRxiv, 2019, Art. 704080, új változatok 2020-ban és 2024-ben).
- Biológiai díj: Fordyce Ely és William E. Petersen, akik tejipari kutatások során azt is megvizsgálták, mi történik, ha egy tehén hátán álló macska mellett kipukkasztanak egy papírzacskót (Journal of Dairy Science, 1941, 3, 211–223). A díjat Fordyce Ely lánya és unokája, Jane Ely Wells és Matt Wells vették át.

2025. szeptember 18-án már 35. alkalommal adják majd át az IgNobel-díjakat. A 2024-es áradó teremhiányosságai a szervezők figyelmét sem kerülhették el, mert új helyszínt választottak. A Harvard Egyetem Sanders-színházába a jelek szerint nem lehet visszatérni, ezért a 2025-ös ünnepség egy harmadik bostoni egyetem, a Boston University George Sherman Union épületének báltermében lesz.